

dr Jurczak D.

Akademia Finansów i Biznesu Vistula,
Olsztyn, Polska

GEPOLITYCZNE I STRATEGICZNE UWARUNKOWANIA BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO

Sytuacja geopolityczna zarysowana na mapie współczesnego świata niesie za sobą zróżnicowane podejście do kwestii bezpieczeństwa. Geostrategiczne podejście do bezpieczeństwa światowego i europejskiego przynosi wiele wyzwań dla przywódców państw, narodów czy społeczeństw. Można powiedzieć, konflikt stanowi immanentną cechę funkcjonowania systemów społecznych. Przykład jednego z nich, wojna rosyjsko – ukraińska w samym sercu Europy, niesie ze sobą zagrożenia, brak stabilności i poczucia bezpieczeństwa dla krajów sąsiadujących z tymi państwami. Europa stanęła przed wielką próbą zacieśnienia więzów bezpieczeństwa w kierunku zażegnania owego konfliktu. Nie bez znaczenia pozostaje wobec konfliktu zbrojnego reakcja poszczególnych państw świata, w tym Stanów Zjednoczonych Ameryki.

Relacje budowane pomiędzy przywódcami poszczególnych państw świata i Europy, tym samym pomiędzy społeczeństwami stanowią budulec bytu społecznego, są gwarancją stabilizacji, gwarantują bezpieczeństwo w życiu społecznym, politycznym, ekonomicznym, kulturowym czy militarnym. Bezpieczeństwo podane jako dialog człowieka z człowiekiem, staje się spoiwem nabierającym relacyjnego charakteru.

Wspólnie zmienne te nadają systemowi bezpieczeństwa międzynarodowego państwa określoną postać i tożsamość, które w czasie ulegają zmianie.

Relacje mogą być rozumiane w nawiązaniu do zasięgu bezpieczeństwa rozumianego jako stan i proces jednocześnie, przedstawione w ujęciu Bogdana M. Szulca, w pracy Bezpieczeństwo a nauki o bezpieczeństwie, gdzie autor pokazuje bezpieczeństwo. Podzielając pogląd tego znakomitego znawcy problematyki

bezpieczeństwa, można odnieść do wyżej przytoczonych słów, powiedzieć, iż bezpieczeństwo jako cel i następstwo jest geostrategicznym celem o zróżnicowanym podejściu w przyszłości zależnym od sytuacji geopolitycznej w poszczególnych regionach świata czy Europy.

Nie bez znaczenia, wywierające wpływ na kształtowanie geopolitycznego i strategicznego podejścia do problematyki bezpieczeństwa mają słowa znawcy problematyki bezpieczeństwa międzynarodowego, a szczególnie polityki bezpieczeństwa i obrony Federacji Rosyjskiej oraz rosyjskich służb specjalnych Mirosława Minkiny, iż skierowane przeciwko Zachodowi działania nękające Rosji, były próbą sprawdzenia systemu jego reagowania na rosyjskie awanturnictwo oraz określenie poziomu tolerancji na wrogie akty w sposób oczywisty skierowane przeciwko bezpieczeństwu państw członkowskich NATO i UE. Polem konfrontacji z Zachodem stała się Ukraina, nieuznawana przez Rosję jako suwerenne państwo w pełnym znaczeniu tego słowa, określana jako jej historyczna część bez prawa do samodzielnego wyboru swojej polityki i orientacji strategicznej, w tym przypadku zachodniej.

Autor zwraca uwagę na prowokacyjną wobec Zachodu postawę Rosji, wywołującą nieustanny stan napięcia, w następstwie zmierzający do nieuniknionej konfrontacji. Nieuznawanie Ukrainy jako państwa bez prawa do samostanowienia staje się punktem zaczepienia, a w geostrategii i geopolityce ogniskiem zapalnym prowadzącym obecnie do konfliktu zbrojnego. Podążając słowami Mirosława Minkiny, Ukraina pozostawiona sama sobie, staje przed historyczną konfrontacją militarną w starciu z kilkakrotnie silniejszym przeciwnikiem, Rosją.

W erze zmieniającej się dynamiki władzy, globalne wyzwania, konflikty regionalne, światowy krajobraz geopolityczny przechodzi przez znaczącą transformację. Obecny krajobraz geopolityczny świata został od dawna ukształtowany przez siły geoekonomii i globalizacji, obecnie porusza się w obszarze podwyższonego ryzyka geopolitycznego. Trwałe wstrząsy, takie jak długotrwała pandemia COVID-19

i trwający konflikt rosyjsko – ukraiński, odcisnęły już trwałe piętno na globalnym obrazie świata.

Globalna gospodarka znajduje się na niepewnym gruncie, z oznakami zbliżającego się spowolnienia w USA i w Europie. Napięcia geopolityczne gotują się pośród odpowiedzialnej konkurencji. Energia i zmiany klimatyczne nadal dzielą, ale agresja Rosji na Ukrainę wywołuje pilną potrzebę dekarbonizacji – procesu redukcji lub eliminacji emisji CO₂ i dążenia do zrównoważonego rozwoju. Ustawa o redukcji inflacji w USA daje nadzieję na inwestycje w odnawialne źródła energii. Reakcja na COVID-19 podzieliła państwa, skłaniając do ponownej oceny wzajemnych powiązań. Nasilające się cyberataki zagrażają infrastrukturze cyfrowej, a rosnące poziomy długu państwowego budzą obawy o niewypłacalność. Zbliżający się kryzys zadłużeniowy i spadający eksport w głównych gospodarkach potęgują obawy o globalną fragmentację gospodarczą. Źródłem zagrożeń staje się postępująca fragmentacja geoeconomiczna.

Siły państwa umożliwiającej projekcję polityki i strategii bezpieczeństwa państwa

w czasie i przestrzeni poprzez określoną potęgę w nim identyfikowaną oraz wpływ, który ono wywiera na system bezpieczeństwa międzynarodowego,

- zdarzeń, zjawisk, procesów, trendów dla bezpieczeństwa państwa, jego polityki

i strategii, działań oraz ich skuteczności poddawanych weryfikacji w czasie

Badacz problematyki bezpieczeństwa międzynarodowego Jacek Czaputowicz wskazuje na racjonalną teorię strategicznego wyboru, która wyjaśnia oddziaływanie trzech zmiennych: 1) motywów, a zwłaszcza czy państwa dążą do bezpieczeństwa, czy do nowych zdobyczy, 2) czynników materialnych, w tym relacji atak – obrona, która determinuje siłę militarną, oraz 3) informacji, szczególnie postrzegania motywów i intencji przeciwnika. Jeżeli państwa są niepewne, czy adwersarzem jest państwo „chciwe” i żądne nowych zdobyczy, jego zdolności ofensywne mogą budzić poczucie zagrożenia, jeśli zaś jest nim państwo poszukujące bezpieczeństwa, wówczas zwiększenie zdolności ofensywnych nie musi budzić poczucia zagrożenia.

Prezentując strategię bezpieczeństwa narodowego, warto odnieść się do Słownika terminów z zakresu bezpieczeństwa, gdzie autorzy tego opracowania tak ją przedstawiają. zagrożeniom jego bytu i rozwoju, sprostania wyzwaniom, wykorzystania szans oraz ograniczenia ryzyka, ujmowana ogólnie.

Strategia bezpieczeństwa europejskiego a przy tym i polskiego nabiera szczególnego wymiaru jak spojrzymy na priorytety polityki bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, prezentowane przez Bogusława Packa. Rosyjska doktryna bezpieczeństwa narodowego opiera się na fundamencie konfrontacji z szeroko rozumianym Zachodem. W praktyce oznacza to, że Kreml definiuje własne interesy poprzez pryzmat rywalizacji, a wręcz otwartego zwalczania wpływów USA i ich sojuszników. Z perspektywy Moskwy, struktury takie jak NATO czy Unia Europejska przechodzą proces systemowej erozji, stając się podmiotami niezdolnymi do realnej stabilizacji europejskiego ładu bezpieczeństwa. Narracja ta jest wzmocniona oskarżeniami pod adresem Waszyngtonu i Brukseli o rzekome zainspirowanie „niekonstytucyjnego przewrotu” na Ukrainie, co w rosyjskiej interpretacji stało się bezpośrednią przyczyną wewnętrznej polaryzacji ukraińskiego społeczeństwa oraz wybuchu działań wojennych.

Władze Federacji Rosyjskiej systematycznie podnoszą zarzut, jakoby państwa zachodnie dążyły do destabilizacji obszaru postradzieckiego poprzez wymianę tamtejszych elit władzy i kreowanie nowych ognisk napięć w bezpośrednim sąsiedztwie Rosji. Tym samym, priorytetem rosyjskiej polityki pozostaje wyparcie wpływów amerykańskich i atlantyckich z Europy przy jednoczesnym zabezpieczeniu własnej hegemonii w regionie. Kluczowym elementem tej strategii jest stworzenie tzw. „kordonu bezpieczeństwa” wokół granic państwa; wszelka niestabilność w tej strefie postrzegana jest jako zagrożenie egzystencjalne, ustępujące rangą jedynie bezpośredniej obecności wojskowej NATO. Fundamentem tak pojętego bezpieczeństwa pozostaje jednak absolutny monolit wewnętrzny — pełna kontrola administracyjna nad terytorium kraju oraz całkowita subordynacja procesów polityczno-gospodarczych ośrodkowi centralnemu.

Rozpatrując kwestie podejścia strategicznego do bezpieczeństwa trzeba wspomnieć również o kwestii bezpieczeństwa energetycznego i ocieplenia klimatycznego. Otóż, problem globalnego ocieplenia ma niezwykle znaczenie dla kwestii bezpieczeństwa energetycznego, gdyż paryskie porozumienie klimatyczne oraz inne działania w tym zakresie prowadzą do radykalnej transformacji systemów energetycznych i przyjęcia nowego paradygmatu energetycznego. Biorąc pod uwagę związek między bezpieczeństwem energetycznym a polityką klimatyczną, należałoby odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób zaspokoić rosnące zapotrzebowanie na energię, a jednocześnie ograniczyć wpływ na globalne ocieplenie. Stąd działania podejmowane w ramach strategii bezpieczeństwa energetycznego dotyczą między innymi oszczędzania energii i zwiększenia jej efektywnego wykorzystania oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Bibliografia

1. Czaputowicz, J., *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Współczesne koncepcje*, wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012
2. Charles L. Glaser, *Regional Theory of International Politics: The logic of Competition and Cooperation*, Princeton: Princeton University Press 2010
3. Dekret Prezydenta Federacji Rosyjskiej o Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Federacji Rosyjskiej z 31 grudnia 2015 r. wraz ze Strategią Bezpieczeństwa Narodowego Federacji Rosyjskiej, www.poland.mid.ru/web/polska_pl/koncepcja-polityki-zagranicznej-federacji-rosyjskiej/-/asset_publisher/x9WG6FhjehkG/content/strategia-bezpieczenstwa-narodowego-federacji-rosyjskiej?in
4. Gierszewski, J., *Wokół uniwersum nauk o bezpieczeństwie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2022
5. Gryz J., *Bezpieczeństwo państwa. Władza – Polityka – Strategia*, Warszawa 2013
6. Kamiński M, A., *Obrona Narodowa Republiki Estonii*, Toruń 2019

XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
5 грудня 2025 року, м. Тернопіль

7. Kaplan M., *System end Proces in International Politics*, New York 1957
8. S. Koziej, *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006
9. Minkina M., *Rosyjskie instrumentarium wpływu, nękania i prowokacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo – Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2023
10. Pacek B., *Polityka bezpieczeństwa Rosji w obszarze bałtycko – czarnomorskim na przykładzie Ukrainy*, [w:] *Jednoczenie wiedzy w naukach o bezpieczeństwie*, redakcja naukowa Andrzej Glen, Siedlce 2020
11. *Podstawy bezpieczeństwa współczesnego państwa (podmiotu). Implikacje*, redakcja naukowa Jacek Pawłowski, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2015
12. *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa*, redakcja naukowa Jacek Pawłowski, Bogdan Zdrodowski, Marian Kuliczkowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2020
13. Scholl E., Westphal, K., *European Energy Security Reimagined Mapping the Risks, Challenges and Opportunities of Changing Energy Geographies*, Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin 2017.
14. Szulc B, M., *Bezpieczeństwo a nauki o bezpieczeństwie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2024